

Genealogisch woordenboek

A

Aetatis (suae) in de leeftijd van.

Affinis door huwelijk verwant.

Aflijvig overleden, dood.

Afscheiding uittreding uit de Hervormde Kerk in 1834.

Afslag (ver)minderung.

Afstammeling nakomeling of bloedverwant in nederdalende lijn.

Afstammen zijn oorsprong ontlenen aan, via genealogische weg.

Agnaten afstammelingen in de mannelijke lijn.

Akte van acceptatie verklaring van de door de familie aangestelde voogden het voogdijschap op zicht te willen nemen.

Akte van bewijs of vertichting vastlegging van het erfdeel van minderjarigen als een van de ouders was overleden in het geval de ouders niets hadden geregeld.

Akte van handlichting (ook *venia actatis*) verklaring van de Staten dat de minderjarigheid vroegtijdig was beëindigd. Werd aan de weeskamer voorgelegd.

Akte van indemniteit borg- of ontlastbrief, meegegeven als iemand zich elders vestigde, voor het geval dat deze binnen een zekere termijn tot armoede zou vervallen.

Akte van seclusie uitsluiting van voogdij van de weeskamer, als de ouders bij hun leven de voogdij hadden geregeld.

Akte van voogdijstelling benoeming door de weeskamer van voogden van minderjarigen.

Aling geheel, volkomen.

Aliquis iemand.

Aliunde van elders

Allegeren in rechte beweren, als argument in een proces aanvoeren.

Alsoo derhalve.

Altera die de dag daarna

Ambachtsheerlijkheid het gewone bestuursgebied op het platteland in westelijk Nederland.

Ambo beiden.

Ambo hic nati beiden hier geboren.

Anno in het jaar.

Anno Domini in het jaar des Heren.

Anno eodum ut supra in hetzelfde jaar als boven.

Annuatim jaarlijks.

Annus jaar.

Ante voor.

Appellant iemand die in beroep gaat.

Approbatie goedkeuring, vergunning.

Apprehenderen gevangen nemen.

Arbitrale correctie terechtzetting.

Argelist sonder arge ende list = zonder kwade bedoelingen.

Ascendant verwacht in opgaande lijn.

Asserens se nominari die beweert te heten.

Assumeren getuigen er bij nemen, die de partijen kenden.

Attestatie getuigschrift, verklaring.

Attesteren getuigen, verklaren dat.

Avond dag voor een RK feest. Bijv. Sint Maarten is 11 november, Sintmaartensavond is dus 10 november.

Avunculus oom van moederszijde.

Avus grootvader.

B

Bannus (huwelijks)afkondiging.

Baptisate zij is gedoopt.

Baptisatus hij is gedoopt.

Batelier schipper.

Bede verzoek (om geld door vorsten (iets bezitten te bede = iets bezitten tot wederopzeggens toe).

Behoudelijkck met uitzondering van.

Belegen hebben als belendingen hebben.

Belend gelegen naast.

Benedicto (huwelijks)inzegening.

Beneficie(cium) voorrecht voor het leven.

Beschrijvinge beschrijvingsbrief, bijeenroepen van een vergadering.

Besoigneren beraadslagen.

Beuren (boeren) in ontvangst nemen of heffen van bijvoorbeeld rente.

Bewijzen rente of hypotheek vestigen op een aangewezen stuk land.

Bidprentje uitgereikt aan de nabestaanden van een RK overledene. Bevatten vaak genealogische gegevens.

Bigamus twee maal gehuwd geweest.

Bona goederen.

Boulangier bakker.

Breuken (broken) inbreuk maken op de rechtsorde/boete.

Brief (open) openbare akte of oorkonde.

Burgerboek (ook poortersboek) boeken waarin de namen van hen, die het burgerrecht hadden verkregen door geboorte of door betaling van een tax, werden opgetekend met vermelding van de herkomst.

Burgerlijke stand registratie van geboorte, huwelijk en overlijden. Ingesteld in 1811 (Limburg en Zeeuws-Vlaanderen in 1796).

C

Cabaritier herbergier.

Charpentier timmerman.

Cordonnier schoenmaker.

Couvreur leidekker.

Cultivateur landbouwer.

D

Do ut des ik geeft iets opdat gij het ook geeft.

Domestique bediende.

Dominica zondag.

Dominateur heerser, slampamper.
Dominatie heerschappij, overheersing.
Domineeren overheersen, meester spelen, het gezag uitoefenen.
Dominium eigendom.
Dominium plenum volkomen eigendom.
Dominium utile uittrekkende eigendom, vruchtgebruik, lijftocht.
Dominus heer.
Dominus directus rechte of volkomen eigenaar.
Dominus feudi leenheer.
Dominus utilis die het vruchtgebruik heeft.
Domus huis, verblijfplaats.
Donataris iemand die iets geschonken, gegeven is, begiftigde.
Donateur geveer, schenker.
Donatie vrije overdracht, gift, geschenk.
Donatie inter vivos gift onder de levenden.
Donatie (donatio) mortis causa gift ter zake des doods, schenking onder de opschortende voorwaarde dat de begiftigde de schenker overleeft.
Donatie sponsalitia bruidsschat, huwelijksgift.
Donderbus vuurmond, kanon.
Donderbusmeester (dondermeester) artillerieofficier.
Doodschouw geneeskundig onderzoek van een lijk met opgave van de doodsoorzaak, vereist voor het verlof tot begraven.
Doodsschulden schulden gemaakt ter zake van iemands overlijden.
Doopheffer(ster) hij (zij) die een kind ten doop houdt, peetoom (-tante).
Doopinschrijving aantekening in een kerkregister dat iemand gedoopt is, als regel met ouders, eventueel met doopgetuigen.
Doopsgezinden, doopsgezinde gemeente ook Mennonieten of Mennisten genoemd, naar de stichter. Kerkgenootschap dat o.a. de kinderdoop verwerpt. Daardoor zijn de geboortedata en de namen van de ouders moeilijk te bepalen. In Amsterdam werden ze vanaf 1714 verplicht geboortenregisters bij te houden.
Dootban doodslag, aanklacht wegens doodslag
Dossier het geheel van archiefbescheiden ontvangen of opgemaakt door een instelling, een persoon of een groep personen, bij de behandeling van één zaak.
Dote huwelijksgoed.
Doteren voorzien van inkomsten, begiftigen.
Douarie bruidsschat, morgengave, weduwegift.
Dresseeren opstellen, opmaken (van een stuk), ordenen, toerichten, africhten, verbeteren.
Driakel tegengift tegen dierlijke vergiften, in het bijzonder tegen slangenbeten.

E

E (ex) uit.
E vivis exessit overleed.
Ecclesiae denuntiatio kerkelijke huwelijksaankondiging.
Ecclesiastyq kerkelijk, geestelijk.
Ecclesie kerk, gemeente (oorspronkelijk volksvergadering).
Echteloos niet door een wettig huwelijk verbonden.
Echten wettigen.
Echtschap huwelijk.

Eclipseren verduisterd worden.
Edeeren uitgeven, openbaren.
Edelen adelen, adellijk maken.
Edicexcijns belasting op azijn.
Edict gebod, afkondiging.
Edificie gebouw, getimmerte.
Edinge het afnemen van de eed.
Editie uitgaaf, druk.
Educatie opvoeding.
Eebreken echtbreken, het plegen van echtbreuk.
Eerroof smaad, laster.
Effect werking, gevolg, later ook: verhandelbaar waardepapier.
Effect sorteren de gewenste gevolgen hebben, te stude komen.
Effectieve metterdaad.
Effectueel uitwerkelijk.
Effectueeren te weeg brengen, uitwerken, uitvoeren.
Efficacie kracht, werking.
Executorien bevelbrieven om vonnissen uit te voeren.
Exemplaar gestraft als een voorbeeld voor anderen gestraft.
Exemptie vrijdom.
Exemt vrij, uitgezonderd, bevrijd.
Exequereen vervolgen, volbrengen.
Exequiën lijkdienst, uitvaart.
Exerceeren, exerciteeren (uit)oefenen, bewerkstelligen.
Exes overdaad, overmaat.
Exhereditie onterving.
Exhibeeren bijbrengen, overleggen, laten zien.
Exhibitie aanwijzing, voordraging, tonen.
Exhortatie aanmaning.
Exhorteeren aanmanen, vermanen, aanporren.
Exigeeren eisen, vorderen.
Exigentie vereiste.
Exilie ban, verbanning.
Eximeeren vrijkopen, uitkopen.
Existeeren, exsteren in wezen zijn, bestaan.
Existentie wezendheid.
Existimeeren, exstimeeren achten, waarderen.
Ex negotiis gestis uit ondervinding.
Ex nunc vanaf heden.
Exonoreeren ontladen, ontlasten.
Exorneeren oppronken, uitrusten.
Expedieeren redden, afvaardigen, voldoen.
Expedient gevoeglijk, bekwaam.
Expeditie afvaardiging, een voor uitreiking of verzending bestemd exemplaar van een (ambtelijk) geschrift.
Experientie ondervinding.
Expireren vervallen, eindigen, verscheiden.
Explicatie uitlegging.
Expliceren uitleggen, ophelderen, verklaren.
Exploot uitwerking, te werk legging.
Exploeteeren te werk leggen, uitvoeren.

Exploiteur uitvoerder, pander.
Exponeeren uitleggen, verklaren.
Expositie uitlegging, verbreiding.

F

G

H

I

In Domino obiitis gestorven in de Heer.
In domo propria in zijn eigen huis.
In dorso keerzijde van een los blad, speciaal van handelspapier.
Institeur onderwijzer.

J

Journalier dagloner.

K

L

M

Maçon metselaar.
Marechal hoefsmid.
Marchand koopman.
Meunier koopman.
Ministre predikant.

N

O

P

Pilote loods (beroep).
Pontanier brugwachter.

Q

R

Receveur ontvanger.

S

Sabotier klompenmaker

sacellanus kapelaan

sacellum kapel

sacerdos priester

sacra communio de Heilige Communie

sacramentis munitus voorzien van de sacramenten

sacramentum extremae unctionis het sacrament van het Laatste Oliesel

sacrista koster

sacro oleo provisus voorzien van het H. Oliesel

sainteurs vrije boeren die zich, in de vroege middeleeuwen, onder de hoede stelden van kerk of klooster

T

tabe wegens tering

tabes tering

tactu apoplexico door een beroerteaanval

taille belasting aangetekend op de kerfstok

taille personnelle hoofdgeld

taille reelle grondbelasting

tailleur omslag, ommeslaan, verdelen belasting leggen op het volk

Tailleur kleermaker.

talge omslag, aandeel in geldelijke lasten

taux belasting

tauxatie aanslag (belasting) taxatie

taxe de main morte belasting op goederen in de dode hand, (belasting die de overgangsrechten vervangt)

telonei receptor ontvanger der belastingen

testes getuigen

testibus met als getuigen

Tisserand wever

tomber en déshérence erfenis aan de staat of de landsheer vervallen

tumulatus begraven

turbe onderzoek naar het gewoonterecht, waarbij het getuigenis van een aantal personen te gelijk werd gehoord, later werd het aantal getuigen beperkt tot een paar terzake bevoegde personen

U

ulcere door een zweer

ultima op de laatste dag (van de maand)

ultimum diem vitae clausit sloot zijn laatste levensdag af

unius van een

unus een

up ende affars, up ende af ward in eigen gebruik

usu rationis carens beroofd van het gebruik van zijn verstand

urbe N. in de stad N.

ut asserunt naar hun zeggen

ut dicunt zoals ze zeggen
ut fertur naar men zegt
uti dicitur zoals gezegd wordt
uti mater in partus doloribus coram obsterice declaravit zoals de moeder in barensweeën aan de vroedvrouw verklaarde
ut patet in registro zoals blijkt uit het register
ut supra als boven
uxor echtgenote
uxorata getrouwde vrouw
uxoratus getrouwde man

V

vagabundus, vagus zwerver
valde zeer
vani diverse
various wegens pokken
vascularius kuiper
vavasserie achterleen
veiling bij opbod verkopen, in veiling brengen
vel of
venator jager
venit hij komt, kwam
vero waarachtig, echter
versus naar, tegen
verspertinus van de avond
vertieren overgaan in andere handen
verweren van ontslaan van
vetus oud
vi krachtens
viaticum reisgeld = laatste Oliesel
vicarius pastoor
vicinus buur
vicus wijk, buurt, gehucht
vidibatur hij scheen, hij leek
videlicet namelijk
vidua weduwe
viduus weduwnaar
vigore rubri sigilii krachtens het rode zegel
villa boerderij, gehucht
villicus pachter
vir man
virgo maagd
virguncula meisje
vi rubri sigilii uit kracht van het rode zegel
visis litteris reverendi gezien de brieven van de eerwaarde
vitam cum morte commutavit heeft het leven met de dood verwisseld
vitam cum morte conjuxit verbond het leven met de dood
vivens levend
vocatur wordt genoemd
volcheet volgeed, de eed der eedhelpers of eedvolgers, waardoor de waarheid van de

eed van de hoofdpersoon bevestigd wordt

vroemen in vruchtgebruik hebben

vrome opbrengst, vruchten en inkomsten van een leen; dat een leen te koop stond ter bester vromen (van drien) betekent dan: tegen de waarde van de beste opbrengst (uit drie jaren)

vroonte herenland, domeingoed, onverdeelde gemeentegrond

vrouwencunne vrouwelijk geslacht, verwanten der gehuwde vrouw

vulgo in de volkstaal

vruchtgebruik lijftocht, in het oude erfrecht is voorzien dat de weduwnaar of de weduwe het vruchtgebruik houdt van de eenmaal gemeenzaam bezeten huwelijksgoederen

W

waerder bewaarder, bewaker, wachter; steenwaerder van gevangenis

waerheitslieden de mannen aan wie het instellen van een enquête of gerechtelijk onderzoek is opgedragen

wandelcoop een heerlijk recht, te betalen wanneer een eigendom bij contract op een ander overgaat

warande jachtterrein

wardin wachtpost

waseveld modderland dat gemakkelijk onder water komt

weddingknot huwelijksband

wedeme is een aan de kerk geschonken goed of heem, een dotatie aan klooster of kerk. Zou de oude naam van pastorie zijn

wedemebrief brief of acte waarin aan een vrouw een bruidschat wordt toegekend

wederstoc de tweede van een paar overeenkomstige kerfstokken

wedlock huwelijk

weduwestoel bezit waarop de inkomsten van een weduwe stoelen, gegrondvest zijn

weerbare mannen lijsten van mannen die geschikt waren om krijgsdienst te doen

weergelt geld als zoengeld betaald tot boete voor een manslag aan de magen van een verslagene

weescamere weesmeesterskamer waar alle stukken en bescheiden betreffende de weeskinderen bewaard worden, en waar de weesmeesters vergaderen, zij vormen een college van gedelegeerden of gemachtigde rechters, die in de plaats van de gewone rechter, kennis nemen van de zaken betreffende de wezen

weesmeester lid van de Weeskamer, die oppervoogdij heeft over de wezen en hun belangen behartigt

werdinge waardering, waarde schatten

werpenisse het wegwerpen van een halm ten teken dat men afstand doet van iets

willich pant pand door de schuldenaar vrijwillig aan de schuldeiser gegeven

wiser rechter, wijzer

wittebroodskind moederskind, bedorven kind

wittebroodsweken de maand na het huwelijk, huwelijksreis

wijkmeesters de pointers of zettters (ook genaamd wijkmeesters) verdeelden de gemeente in wijken voor het zetten der belasting

wivekyn verkleinwoord van wijf, troetelnaam, wijfje, wijfken, wijfelief

woekerare hij die geld uitleent tegen rente of enig voordeel

woekergelt bij een wisselaar geleend geld, waarvoor rente moet worden betaald

wondebrief papier met een bezweringsformule om ziekten te genezen

wyfsgeboort vrouwelijke nakomeling

wyfwauerheit woord van eer, door een vrouw verpand

wynambacht het gilde der wijnkopers

wyncoop en waerbier gegeven bij een gerechtelijke eigendomsoverdracht, een dronk wijn en bier

wysdom uitspraak, vonnis, gewijsde

wysmoeder vroedvrouw

X

Y

Z

zijde van moeders zijde

Bron: Ons Erfgoed en Geanet